

## DREPTUL LA PETIȚIONARE: EVOLUȚIE, ESENȚĂ ȘI CONȚINUT

**Lucia RUSU**, dr., lect. univ.,  
 Facultatea de Drept și Științe sociale,  
 Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți  
**Grigore BÎNZARI**, procuror,  
 Procuratura mun. Bălți

**Abstract:** *The citizen's possession of the right to petition is the supreme condition for this subject of law to realize freely and untouched through one's freedom to express the personal opinion, which is forwarded to the state bodies or responsible officials. The importance of this right of the citizen lies in the fact that it manifests the natural existence of human freedom in the possibility of expression, defense of rights and freedoms, as well as in the involvement in the affairs of the state. The right to petition is a constitutional right, and it is also a general legal guarantee for other fundamental human rights and freedoms. The right to petition is a right that is reflected in the freedom of expression, freedom of opinion and freedom of thought, which presupposes the existence of a pluralism of ideas, the creation of ideas and their communication.*

**Keywords:** *petition, right to petition, fundamental right, democracy, state authority, freedom of expression, rule of law, public authority, opinion, expression, personal interest, public interest, information, guarantee, constitutional norm, social function, procedure, extrajudicial process, examination, fair trial, interbranch law, legal norms.*

Una dintre cele mai actuale probleme în ziua de astăzi o constituie statutul intereselor personale ale omului și mecanismele juridice de apărare. Necesitatea mecanismelor juridice este justificată de natura statului de drept, unde condiție esențială a dezvoltării instituțiilor democratice reprezintă prioritatea inviolabilității drepturilor omului și obligația statului de a le garanta. Dreptul de petiționare este un element indispensabil al statutului juridic al omului și cetățeanului oricărui stat democratic dezvoltat [8, p. 310].

O funcție esențială a statului o constituie protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, având în dotare un sistem complex ce include atât măsuri de supraveghere și control asupra comportamentului legal al subiecților de drept pentru a depista cazurile de încălcare a dreptului, măsuri de apărare juridică, forme procesuale de protecție a dreptului, cât și abilitază diferite autorități de stat și instituții cu atribuții de garantare și apărare a drepturilor și libertăților fundamentale. În fapt, dreptul la apărare reprezintă un aspect important al dreptului la un proces echitabil, care se află în serviciul eficienței realizării dreptului constituțional al cetățenilor de a se adresa justiției pentru apărarea drepturilor, libertăților și intereselor lor legitime, de rând cu dreptul la asistență juridică, care se afirmă ca unul dintre aspectele fundamentale ale unui proces echitabil, dar și o garanție eficientă. Dreptul la apărare, ca valoare socială, este necesar oricărui mediu sociouman, iar recunoașterea acestui drept reprezintă un numitor comun în toate sistemele procedurale ale statelor democratice, lucru ce derivă și din faptul că statele sunt semnatare ale documentelor internaționale ce consacră în mod expres acest drept. Persoana poate să-și apere drepturile sale atât pe cale judiciară, cât și pe cale extrajudiciară, iar drepturile și libertățile sale fundamentale sunt garantate atât prin acte naționale, cât și internaționale. Deoarece dreptul de petiționare oferă posibilitatea persoanelor să se adreseze instituțiilor de stat în vederea asigurării oricărui alt drept al acestora, acesta reprezintă un drept de a se apăra pe cale extrajudiciară, precum și o modalitate de rezolvare a unor probleme personale sau colective [16, p. 39].

Dispoziția constituțională, care stipulează dreptul de petiționare, are o istorie lungă și glorioasă și se poate spune că ea stă la originea formelor constituționale ale statului. Întreg parlamentul englez,

întreg regimul constituțional englez, oricât de curios ar părea acest lucru, s-a dezvoltat din dreptul de petiționare. Englezii au dus timp de secole lupte pentru reglementarea și asigurarea acestui drept. Vorba e că la începuturile constituirii sale ca popor, din amestecul diferitelor grupuri etnice, englezii aveau deja un parlament. Parlamentul englez propriu-zis s-a născut odată cu poporul englez. Oricât de departe merge noaptea istoriei, nu găsim poporul englez fără această organizație. Această instituție a avut drept germene sfatul bătrânilor și adunarea poporului, cunoscute și celor mai primitive triburi germane care au stat la originea poporului englez [31, pp. 122-123; 17, p. 23].

Dreptul de petiționare fiind o modalitate eficientă de rezolvare a intereselor personale și de grup, este cunoscut încă de pe timpurile Moldovei feudale, când cei care doreau să li se facă dreptate mergeau cu *jalba în proșap* la boier, vornic, domnitor etc. [12, p. 147; 7, p. 21; 10, p. 206]. Art. 28 din Constituția României din anul 1866 susținea că fiecare are dreptul de a se adresa autorităților publice prin petițiuni subscrise de către una sau mai multe persoane [31, p. 134; 17, p. 2]. În perioada sovietică, s-a acordat o atenție deosebită mecanismului de realizare a dreptului de adresare (de petiționare). În anul 1968 a fost adoptat Decretul Prezidiului Sovietului Suprem al URSS despre modul de examinare a propunerilor, cererilor și plângerilor cetățenilor, ale cărui prevederi sunt aplicate și în prezent pe teritoriul Federației Ruse. La nivel constituțional, dreptul de petiționare a fost reglementat pentru prima dată în Constituția URSS, ale cărei stipulări au fost preluate de constituțiile republicilor unionale, inclusiv de Constituția RSSM din 1978, conform art. 47 al căreia fiecare cetățean avea dreptul să adreseze organelor de stat și organizațiilor obștești propuneri vizând îmbunătățirea activității acestora și să critice neajunsurile din lucrul lor. Se stabilea, de asemenea, obligația persoanelor cu funcții de răspundere să examineze petițiile și cererile cetățenilor, să dea răspunsuri și să ia în termen măsurile necesare. Prigonirea pentru critică era interzisă și pedepsită prin lege. Realizarea dreptului la petiționare în condițiile statului totalitar însă nu era plenară, fiind excluse pretențiile legate de exercitarea drepturilor politice, a libertății de informare și exprimare, a libertății conștiinței, legate de respectul vieții private și de familie, de secretul corespondenței etc. [12, p. 147; 7, p. 21; 10, p. 206].

Importanța istorică a dreptului de petiționare nu constă doar în a fi stat la originile procesului contemporan de legiferare parlamentară. În condițiile când cetățenii de rând, majoritatea absolută a populației, nu aveau dreptul de a invoca legile într-un proces judiciar împotriva agenților statului (legile pur și simplu nu vizau raportul cetățean-stat), petiția a devenit unica modalitate de apărare a cetățenilor împotriva abuzurilor comise de autorități [17, pp. 23-24].

În virtutea studiului efectuat, e de precizat că petiționarea constituie o parte a dreptului constituțional, întrucât este reglementat de Constituția Republicii Moldova prin art. 52. Reglementarea acestui drept în legea supremă a statului, care este Republica Moldova, demonstrează importanța pe care i-o atribuie statul, întrucât *nu toate drepturile și libertățile, pe care le posedă omul și cetățeanul, sunt stabilite în Constituție, ci doar cele de bază și fundamentale* [33, p. 168]. Astfel, datorită încadrării în categoria drepturilor-garanții, dreptul de petiționare constituie și o garanție juridică generală pentru alte drepturi și libertăți fundamentale ale omului [10, p. 206]. Or, petiția reprezintă o modalitate prin care cetățeanul are posibilitatea de a-și valorifica un drept, de a cere o explicație cu privire la orice problemă personală sau de interes general [1, p. 90; 7, p. 21]. Conform Dicționarului Universal al limbii române, *petiția presupune o expunere scrisă adresată unei autorități, în care se formulează o cerere, o revendicare, un punct de vedere* [29, p. 1020]. Prin *petiție* se subînțelege orice *cerere, reclamație, propunere, sesizare* adresată autorităților publice, instituțiilor, organizațiilor, întreprinderilor etc., inclusiv *cererea prealabilă*, prin care se contestă un act administrativ sau nesoluționarea în termenul stabilit de lege a unei cereri [14, p. 3].

Reglementarea dată de Constituție are un caracter deosebit de larg. Aceasta se exprimă prin faptul că petițiile cetățenilor privesc nu numai valorificarea unor drepturi, ci și a unor simple interese personale. Prin urmare, chiar dacă un interes personal, nefiind ocrotit prin posibilitatea sancționată de lege de a cere unui terț îndeplinirea unei acțiuni sau o abstențiune, nu constituie un drept subiectiv, el poate fi totuși apărat prin intermediul dreptului de petiționare. Totodată, caracterul extins al reglementării constituționale își găsește expresie și în faptul că petițiile pot avea ca obiect nu numai drepturi și interese personale, ci și drepturi și interese colective [15, p. 58; 7, p. 21].

Dreptul de petiționare este un drept fundamental, ce conferă cetățenilor posibilitatea de a se adresa organelor de stat, unităților economice și altor organizații cu propuneri, sesizări, reclamații și cereri pri-

vind interesele personale sau obștești și obligația acestor organisme de a primi, examina și rezolva petițiile, precum și de a comunica petiționarilor soluțiile adoptate [2, p. 306; 16, p. 39]. Respectiv, dreptul de petiționare este un drept ce-și găsește reflecția în libertatea de exprimare, libertatea de opinie și libertatea de gândire, aceasta presupunând existența unui pluralism de idei, crearea ideilor și comunicarea acestora. Prin urmare, petiția reprezintă atât una din formele de a-și realiza libertatea de exprimare, libertatea de opinie și libertatea de gândire, dar și o modalitate prin care cetățenii sau organizațiile legal constituite își valorifică dreptul de a sesiza ori de a cere unei autorități publice o explicație sau o solicitare, în numele unui interes general sau particular. În principiu, o petiție se adresează de către cel interesat, indiferent dacă drepturile și interesele sale legitime au fost vătămate sau neglijate în cadrul unor raporturi sociale determinate, acelei autorități de stat care deține puterea și care are, potrivit acestei puteri, competența să analizeze petiția și să o soluționeze, într-un anumit termen, potrivit dispozițiilor legale în vigoare. Constituționalizarea dreptului de petiționare a urmărit, cel puțin, două scopuri principale: 1) în primul rând, se garantează dreptul cetățenilor de a-și exprima liber opiniile personale, sugestiile, cererile, nemulțumirile, chiar și plângerile referitoare la activitatea diferitelor autorități publice sau a unor funcționari ai statului; 2) în al doilea rând, cetățeanul care recurge la această posibilitate, este protejat de norma constituțională, împotriva oricăror acte de persecuție, sancționare și pedepsire a sa pentru petițiile adresate potrivit legii. Mai mult chiar, dacă autoritățile publice refuză să răspundă la cererile primite sub formă de petiții, adresanții acestora au deschisă calea contenciosului administrativ [16, p. 39].

Dreptul de petiționare este un fenomen ce aparține statului de drept – un fapt complex și dificil, în același timp, pe care îl urmărim să-l deschidem pe deplin cu elucidarea întregii esențe cu toate formele lui pe care le îmbracă. După părerea multor savanți din domeniu, esența dreptului constituțional o constituie dreptul de petiționare care se identifică prin două scopuri de bază. Primul constă în faptul că, prin intermediul acestui drept, cetățenii au posibilitatea de a participa în treburile statului [32, pp. 76-77; 8, p. 311]. A doua manifestare a dreptului de petiționare constă în apărarea intereselor și drepturilor personale ale cetățeanului prin intermediul înaintării petițiilor, reclamațiilor și sesizărilor [33, p. 52; 8, p. 311]. În contextul primului sens, esența dreptului de petiționare, ca opțiune de a se implica în treburile statului, în literatura juridică se regăsesc două abordări. Susținătorii primei abordări presupun că dreptul de petiționare reprezintă o formă directă a democratismului. Prin forma directă a democratismului ei înțeleg: mijloace de exprimare unificată, care au drept scop de a influența deciziile organelor statului, controlul punerii în aplicare a deciziilor și introducerea corectărilor în procesul de lucru al oficialilor statului în corespundere cu doleanțele solicitantului [32, p. 10; 8, p. 311]. Susținătorii celei de-a doua abordări, consideră că dreptul de petiționare nu trebuie privit ca o formă directă a democratismului [8, p. 311; 35, pp. 8-9].

Această părere este argumentată de faptul că realizarea în sine nu reflectă întreaga voință a poporului și nu poartă un caracter public obligatoriu, cu atât mai mult, că instituțiile directe ale democratismului sunt reglementate direct în Constituție, cum sunt referendumul și alegerile libere. De aceea, susținătorii acestei abordări percep instituția dreptului de petiționare ca o instituție de *lobby civic* – un fel de influență moderată asupra statului [34, pp. 86-87; 8, p. 311].

Dreptul de petiționare reprezintă mijloc de control asupra activității agenților statului și, prin aceasta, o modalitate de participare a populației la guvernarea țării [17, p. 25]. Cercetătorul Ion Guceac este de părere că exercitarea acestui drept de petiționare este o modalitate de rezolvare a unor probleme personale sau de grup [18, p. 121]. Autorii Ioan Muraru și Simina Tănăsescu susțin despre dreptul de petiționare următoarele: *Exercitarea dreptului de petiționare este o modalitate eficientă de rezolvare a unor probleme personale sau care privesc o colectivitate* [28, p. 237]. Definiția dată dreptului de petiționare de către Gheorghe Iancu este mai relevantă pentru conceptualizarea actului de petiționare ca act de cooperare a cetățeanului și autorităților publice în cadrul guvernării: *Dreptul de petiție este dreptul pe care îl are o persoană de a se adresa, de a aduce la cunoștința autorităților publice, prin petiții, un fapt sau o stare de lucruri și de a solicita intervenția acestora* [22, p. 187]. Unii savanți scriu că forme ale democratismului direct reprezintă doar acele apariții care instituționalizează voința celui care deține puterea deplină în stat – poporul. Nici scrisorile, nici adresările cetățenilor și nici activitatea organizațiilor sociale nu reprezintă suveranitatea poporului, nu instituționalizează puterea de voință directă [35, pp. 8-9; 8, p. 311].

Întrucât dreptul de petiționare nu întrunește toate elementele formei directe a regimului democratic, iar separat – nici interesele voinței suverane populare, nu este legată cu deciziile luate de către puterea statului, astfel nu poate fi considerat dreptul de petiționare ca formă directă a democratismului [8, p. 311]. Bazând-ne pe caracterul complex al conceptului dreptului de petiționare, înțelegem cum se manifestă și ce reprezintă procesul de feedback și, în același timp, interacționează foarte strâns cu alte ramuri ale dreptului constituțional. Pe lângă toate acestea, dreptul de petiționare se referă și la drepturile personale (dreptul de a se autoapăra, de a-și exprima deschis opinia prin libertatea cuvântului), precum și la cele politice (dreptul de a participa la treburile statului) și, ca rezultat, reprezintă partea de bază a statutului omului și cetățeanului Republicii Moldova [8, p. 313].

Dreptul de petiționare mai posedă și un caracter interpenetrat cu alte drepturi de bază ale cetățeanului, de care este nedespărțit sau, altfel spus, nu poate exista, fiind atât de interdependent unul de altul. Prin urmare, subiectul are dreptul liber de a căuta, primi, transmite, crea și a propaga informațiile care se realizează nemijlocit prin înaintarea petițiilor către organele statului privind oferirea diferitelor informații legate de activitatea acestor organe sau structuri ale statului de drept, dacă acestea nu contravin normelor de drept, cum sunt legile din domeniul accesului la informație și datele cu caracter personal sau alte acte care reglementează interesele și drepturile personale ale omului, cum, de exemplu, garantează art. 32 al Constituției Republicii Moldova *libertatea exprimării nu poate prejudicia onoarea, demnitatea sau dreptul altei persoane la viziune proprie*. Totodată, dreptul de petiționare este legat și de dreptul la întrunire, demonstrații sau alte manifestații, cum este precizat în art. 40 al Constituției Republicii Moldova, *mitingurile, demonstrațiile, manifestările, procesiunile sau orice alte întruniri sunt libere și se pot organiza și desfășura numai în mod pașnic, fără nici un fel de arme*.

Sensul acestor manifestații constă în atragerea atenției organelor statului și oficialilor responsabili, cărora societatea le înaintează anumite pretenții în forma publică deschisă, de obicei, după desfășurarea unor astfel de mitinguri sau adunări publice, are loc înaintarea diferitelor adresări colective către destinatarul statului de drept, care sunt reprezentanții organelor din care este alcătuit. Iar destinatarii, la rândul lor, trebuie să vină cu decizii concrete legate de doleanțele înaintate [8, pp. 312-313].

Dreptul de petiționare reprezintă o garanție generală pentru celelalte drepturi și libertăți, care prin esența lor reprezintă și o modalitate eficientă de rezolvare a unor probleme personale sau care privesc o colectivitate [15, p. 58; 16, p. 40]. Dreptul de petiționare are o funcție socială, care constă în stabilirea unei garanții constituționale aflate la îndemâna cetățenilor de a atrage atenția autorităților publice competente asupra unor situații concrete de încălcare a unor drepturi și interese legitime, fără a fi nevoie să se mai recurgă la intervenția unei instanțe judecătorești, fiind astfel tratat în doctrina constituțională franceză clasică și ca o garanție de ordin constituțional pentru apărarea libertăților [16, p. 40].

Dreptul de petiționare poate fi examinat sub două aspecte principale: *obiectiv* și *subiectiv*. În sensul obiectiv, dreptul de petiționare este – o instituție a dreptului constituțional, ce reprezintă în sine totalitatea normelor de drept, ce asigură realizarea dreptului constituțional a fiecăruia cu înaintarea petițiilor către organele statului de drept într-o participare la treburile statului și revendicarea unor drepturi încălcate. Cu toate acestea, în afară de cele menționate mai sus, este de precizat că procedura de realizare a dreptului constituțional de petiționare este reglementată de multiple acte normative ce aparțin diferitelor ramuri de drept, de exemplu, prin înaintarea reclamațiilor în instanțele de judecată li se aplică normele codului de procedură civilă și normele contenciosului administrativ. Toate acestea ne fac să credem că dreptul de petiționare, în sensul obiectiv, este un drept interramural sau o instituție interramurală a dreptului, care include norme, proceduri de examinare, luări de decizii și responsabilitatea oficialului care răspunde pentru petiția primită spre examinare. Însă rolul de bază în mecanismul realizării dreptului constituțional îi aparține totuși normelor de drept constituțional [8, p. 314].

În sensul subiectiv, dreptul constituțional de petiționare presupune o totalitate de abilități, competențe speciale care formează conținutul lui, precum și generarea unor drepturi în procesul examinării petiției de către instituția petiționată: a) să expună personal argumente organului sau persoanei oficiale care examinează petiția; b) să beneficieze de serviciile avocatului; c) să prezinte organului sau persoanei oficiale care efectuează examinarea materialelor suplimentare ori să solicite organului sau persoanei oficiale de a cere aceste materiale; d) să ia cunoștință de materialele examinării dacă aceasta nu aduce atingere intereselor, drepturilor și libertăților altor persoane; e) să primească răspuns în scris, oral sau în formă electronică despre rezultatele examinării și/sau înștiințarea despre

remiterea petiției organului sau persoanei oficiale, de competența căreia ține soluționarea chestiunilor abordate; f) să ceară repararea pagubei în modul stabilit de legislație; g) să solicite în scris sau în formă electronică sistarea examinării petiției; h) alte drepturi prevăzute de legislația în vigoare.

De regulă, dreptul de petiționare se exercită în speranța obținerii unui răspuns favorabil, care fie întârzie să apară, fie nu apare niciodată, fie apare invers decât s-a solicitat. Există însă și situații în care dreptul de petiționare, odată exercitat, se întoarce împotriva celui care îl exercită, atunci când acest drept se exercită în fața autorităților publice cu activitate administrativ-jurisdicțională, sesizată să ia măsuri din oficiu cu privire la o problemă de interes general. Dornică să evite autosesizarea, dar nu și să ignore în totalitate problema, autoritatea publică alege să confere problemei un nepretins caracter personal, pe care îl atribuie din oficiu petiționarului, împotriva intenției, scopului și voinței acestuia. Într-o asemenea situație, în aparentă dispută se regăsesc dreptul de petiționare, gratuitatea sa garantată constituțional și libera sa exercitare în fața autorităților publice, pe de o parte, și dreptul la apărare, cu sarcinile sale financiare aferente, pe de altă parte [16, pp. 40-41].

În ceea ce privește identificarea esenței dreptului de petiționare, în literatura juridică se conturează doar o singură idee comună în acest sens. Majoritatea autorilor din literatura juridică privesc dreptul de petiționare ca pe o formă de apărare a drepturilor și intereselor cetățenilor în stat [33, p. 199; 8, p. 311]. De exemplu, autoarea Hamaneva N., consideră că dreptul de petiționare reprezintă un drept decisiv al cetățenilor ca sursă de apărare a drepturilor și intereselor, pe de altă parte, acest drept este unul inalienabil și nelimitat [36, pp. 12-13; 8, p. 311].

Mulți autori percep dreptul de petiționare ca pe o modalitate de apărare: a) adresările către organele statului și către autoritățile publice; b) contestarea deciziilor persoanelor responsabile care au încălcat drepturile cetățenilor; c) adresările către sursele de informare mass-media și organizațiile nonguvernamentale și alte forme sociale.

Însă, după părerea altor doctrinari, conceptul „apărarea drepturilor” nu corespunde cu cel reglementat de Constituția Republicii Moldova prin art. 26, alin. (2), unde *fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.*

Conceptul de *a apăra drepturile* gravitează către conceptul de *autoapărare a drepturilor*, dreptul de petiționare urmează a fi examinat prin prisma adresării către organele statului de drept pentru revendicarea anumitor drepturi. Or, dreptul de petiționare nu reprezintă o formă de autoapărare a drepturilor și intereselor personale, ci reprezintă o adresare către organele statului de a fi protejat. Aceasta pentru că menirea statului de drept este de a proteja libertățile și drepturile fundamentale ale omului, precum și alte drepturi constituționale ale cetățeanului. Protecția de stat poate îmbrăca două forme de bază: administrativă și judecătorească. Astfel, dreptul de petiționare este valorificat sub forma obișnuită a apărării, întrucât este imposibil de a beneficia de protecția statului de drept, fără a apela la organele competente conform procedurii prestabilite (acțiunea judecătorească, reclamațiile, adresările etc.) [8, pp. 311-312].

Esența dreptului de petiționare se rezumă și la faptul că el reprezintă un fel de canal informațional, care leagă aparatul statului de drept și cetățenii, adică un canal dintre putere și popor, acest canal este o sursă de comunicare a trebuințelor sociale. Dreptul de petiționare reprezintă o modalitate de exprimare a opiniei sociale per ansamblu și o sursă sigură de a afla despre problemele cu care se confruntă statul în procesul de cârmuire. Petiția este un canal de retroacțiune sau, după cum am menționat mai sus, un „feedback clasic” dintre popor și putere. Nemijlocit prin petiție, statul primește semnale de jos (de la popor), cu atât mai mult, cu cât aceste semnale sunt total imparțiale sau, altfel spus, puterea citește *ofurile poporului* prin intermediul petițiilor. Prin urmare, statul are posibilitatea de a înlătura toate neajunsurile și, astfel, să-și poată continua activitatea, pe de o parte, însă pe de altă parte, aceasta este o posibilitatea decisivă pentru partidele politice să persiste mai mult timp la cârma statului.

Deci, putem deduce cât de important este dreptul de petiționare pentru politic sau, altfel spus, care este valoarea politico-juridică a dreptului de petiționare, căci regimul politic, care va putea înțelege mai bine dreptul de petiționare al cetățenilor, va avea o mai mare posibilitate să se afle la cârma statului, este ca și o recompensă pentru buna citire și înțelegere a cetățenilor, adică a poporului. Astfel, dreptul de petiționare reprezintă acel flux informațional, analiza căruia oferă organelor statului să ia decizii curente și juste [8, p. 313]. De asemenea, susținem opinia că dreptul la petiționare nu este identic cu accesul la justiție, care presupune o cerere adresată instanței. Fiecare dintre aceste drepturi are determinări specifice și exclusive. De regulă, cererea în justiție se rezolvă în cadrul unei proceduri

jurisdicționale, iar petiția, de regulă, în cadrul unei proceduri administrative, având o anumită specificitate de natură necontencioasă. Or, între aceste două drepturi există unele deosebiri, care le atribuie o individualitate proprie, și anume:

- spre deosebire de dreptul de petiționare, al cărui obiect poate fi atât valorificarea unor drepturi și interese personale, cât și a unor interese obștești, liberul acces la justiție este chemat să protejeze numai drepturi subiective și, în cazurile prevăzute de lege, interese personale;
- pe calea dreptului de petiționare pot fi valorificate chiar interese personale sau obștești eventuale, iar în cazul liberului acces la justiție acesta poate fi invocat, în principiu, doar în vederea apărării unor drepturi subiective sau, atunci când este cazul, a unor interese individuale născute și actuale;
- dreptul de petiționare este aplicabil în raporturile persoanelor cu toate organele statului, începând cu parlamentul și mergând până la autoritățile administrației publice locale, pe când liberul acces la justiție vizează raporturile lor cu o singură categorie de organe: instanțele judecătorești;
- liberul acces la justiție nu poate fi valorificat în fața instanțelor judecătorești decât de persoanele fizice sau juridice, care au capacitatea procesuală de folosință și capacitatea procesuală de exercițiu (capacitatea de a sta în judecată), pe când dreptul de petiționare poate fi exercitat chiar și de cei care sunt lipsiți de capacitatea procesuală de folosință și de exercițiu, cum ar fi, de exemplu, cazul minorilor, care nu pot sta în proces decât cu asistența părinților sau, în lipsa acestora, a tutorelui;
- exercitarea dreptului de petiționare dă naștere în sarcina organului sesizat numai la obligația de a răspunde în termenul prevăzut de lege, în timp ce liberul acces la justiție obligă instanțele judecătorești să examineze în fond litigiul și să pronunțe o hotărâre care, după epuizarea căilor de atac sau dacă acestea nu sunt exercitate în termen, se bucură de autoritatea lucrului judecat;
- dreptul de petiționare nu presupune în mod necesar existența unui litigiu juridic, adică a unei situații în care o parte susține în contradictoriu cu alta că un drept subiectiv a fost încălcat sau ordinea de drept a fost violată, iar liberul acces la justiție se exercită tocmai în vederea soluționării unei asemenea situații;
- exercitarea dreptului de petiționare este întotdeauna gratuită, în timp ce, în cazul liberului acces la justiție, o asemenea dispoziție lipsește, fiind cunoscute și admise anumite limitări ale acestuia [16, pp. 41-42; 13, pp. 18-20].

Deosebirea substanțială dintre dreptul de petiționare și liberul acces la justiție se concretizează în faptul că, pe baza liberului acces la justiție, partea interesată se adresează în vederea recunoașterii dreptului său, a anulării actului administrativ ilegal sau a acordării de despăgubiri unui organ imparțial, altul decât cel care a emis actul, în timp ce atunci când acționează în temeiul dreptului de petiționare, ea sesizează însuși organul autor al actului sau autoritatea superioară acestuia, ambele interese, direct sau indirect, ca decizia administrativă să rămână în picioare [16, p. 42].

**Concluzii:** Dreptul de petiționare este un fenomen ce aparține statului de drept – un fapt complex și dificil. Esența dreptului de petiționare se identifică prin două scopuri de bază: Primul constă în faptul că, prin intermediul acestui drept, cetățenii au posibilitatea de a participa în treburile statului. A doua manifestare a dreptului de petiționare constă în apărarea intereselor și drepturilor personale ale cetățeanului prin intermediul înaintării petițiilor, reclamațiilor și sesizărilor. Scopul principal al petiției individuale este de a apăra interesul personal al individului care a adresat petiția organelor statului competente de rezolvarea problemei respective, iar cel al petiției colective este satisfacerea interesului public asigurat de interesul social comun.

Dreptul de petiționare reprezintă o formă directă a democratismului. Prin forma directă a democratismului înțelegem: mijloace de exprimare unificată, care au drept scop de a influența deciziile organelor statului, controlul punerii în aplicare a deciziilor și introducerea corectărilor în procesul de lucru al oficialilor statului în corespundere cu doleanțele solicitantului. Dreptul de petiționare se referă și la drepturile personale (dreptul de a se autoapăra, de a-și exprima deschis opinia prin libertatea cuvântului), precum și la cele politice (dreptul de a participa la treburile statului) și, ca rezultat, reprezintă partea de bază a statutului omului și cetățeanului Republicii Moldova. De asemenea, reținem că procedura de realizare a dreptului de petiționare este reglementată de multiple acte normative ce aparțin diferitor ramuri de drept. Or, dreptul de petiționare, în sensul obiectiv, este un drept interramural sau o instituție interramurală a dreptului, care include norme, proceduri de examinare, luări de decizii și responsabilitatea oficialului care răspunde pentru petiția primită spre examinare.

### **Bibliografie:**

1. CĂRNAȚ, T., CĂRNAȚ, M. *Protecția juridică a drepturilor omului*. Chișinău: Reclama, 2006. 362 p. **ISBN 9975-932-62-2**
2. CĂRNAȚ, T. *Drept constituțional*. Chișinău: Print-Caro SRL, 2010. 513 p. **ISBN 978-9975-4069-3-2**
3. *Codul administrativ al Republicii Moldova*: nr. 116 din 19 iulie 2018; publicat în Monitorul Oficial nr. 309-320 din 17 august 2018; intră în vigoare la 1 aprilie 2019. Chișinău: Alphabet Publishing, 2018. 86 p. **ISBN 978-9975-3252-1-9**
4. *Codul contravențional al Republicii Moldova*. Chișinău: Bons Offices, 2009. 122 p. **ISBN 978-9975-80-249-9**
5. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*. Legea Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003. // Monitorul Oficial, 2003, nr.104-110. În vigoare din 12 iunie 2003.
6. *Codul de procedură civilă al Republicii Moldova*. Legea Republicii Moldova nr. 225-XV din 30 mai 2003. // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 285-294/436, 2018.
7. CONICOV, I. Dreptul la petiționare în Republica Moldova. In: *Legea și Viața*. 2021, nr. 8, pp. 21-24. **ISSN 1810-309X**
8. CONICOV, I. Noțiunea și elementele structurale ale dreptului la petiționare. In: *Teoria și practica administrării publice*: Materialele Conf. intern. șt.-practice, Chișinău, 20 mai 2016. Chișinău, 2016, pp. 310-314. **ISBN 978-9975-3019-6-1**
9. *Constituția Republicii Moldova*: adoptată de Parlament la 29 iulie 1994 intrată în vigoare la 27 august 1994; Declarația de independență a Republicii Moldova: adoptată de Parlament la 27 august 1991 intrată în vigoare la 27 august 1991. Chișinău: Alphabet Publishing, 2018. 80 p. **ISBN 978-9975-3252-3-3**
10. *Constituția Republicii Moldova*: comentariu. Chișinău: ARC, 2012. 574 p. **ISBN 978-9975-61-700-0**
11. Constituția României, adoptată la 8 decembrie 1991 și revizuită prin Legea 429/2003 în temeiul referendumului național din 18-19 octombrie 2003. In: *Monitorul Oficial al României*. 2003, nr. 758 (partea I) din 29 oct. **[on-line] [citat 02.08.2021]. Disponibil:** <https://www.ccr.ro/constitutia-romaniei-2003>
12. CREANGĂ, I., GURIN, C. *Drepturile și libertățile fundamentale: sistemul de garanții*. Chișinău: TISH, 2005. 400 p. **ISBN 9975-947-63-0**
13. DRĂGANU, T. *Liberul acces la justiție*. București: Lumina Lex, 2003. 263 p. **ISBN 973-588-653-7**
14. *Dreptul la petiționare*. Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova. Chișinău, 2010. 15 p.
15. FOCA, M. *Drept constituțional. Drepturi și libertăți fundamentale*. Constanța: Ed. Europolis, 2005. 192 p. **ISBN 973-676-114-2**
16. GORIUC, S., CRASNOBAEV, A. Aspecte cu referire la exercitarea dreptului constituțional de petiționare. In: *Administrare publică*. 2018, nr. 3, pp. 38-43. **ISSN 1813-8489**
17. GRECU, R. Constantin Stere despre dreptul la petiționare ca garanție a tuturor drepturilor. In: *Revista Națională de Drept*. 2009, nr. 9, pp. 23-27. **ISSN 1811-0770**
18. GUCEAC, I. *Curs elementar de drept constituțional*. Chișinău, 2004. Vol. II. 494p. **ISBN 9975-70-399-2**
19. Hotărârea Guvernului cu privire la eficientizarea examinării petițiilor și organizării audienței, nr. 141 din 08.02.2006. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2006, nr. 28-30/181 **[on-line] [citat 01.08.2021]. Disponibil:** [https://www.legis.md/cautare/getResults?doc\\_id=31113&lang=ro](https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=31113&lang=ro)
20. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Planului de măsuri privind asigurarea respectării dreptului la petiționare, informație și acces la justiție, nr. 1013 din 12.09.2007. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2007, nr. 149-152/1063 **[on-line] [citat 02.08.2021]. Disponibil:** [https://www.legis.md/cautare/getResults?doc\\_id=32732&lang=ro](https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=32732&lang=ro)
21. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Instrucțiunilor privind ținerea lucrărilor de secretariat referitoare la petițiile persoanelor fizice și juridice, adresate organelor de stat, întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor Republicii Moldova, nr. 208 din 31.03.95. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 1995, nr. 24/192 **[on-line] [citat 27 iul. 2021]. Disponibil:** [https://www.legis.md/cautare/getResults?doc\\_id=15956&lang=ro](https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=15956&lang=ro)
22. IANCU, Gh. *Drept constituțional și instituții politice*. București: Lumina Lex, 2007. 568 p. **ISBN 978-973-758-108-2**
23. Instrucțiunile privind ținerea lucrărilor de secretariat referitoare la petițiile persoanelor fizice și juridice, adresate organelor de stat, întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor Republicii Moldova. Aprobate prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 208 din 31.03.95 In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 24/192 **[on-line] [citat 05.08.2021]. Disponibil:** [https://www.legis.md/cautare/getResults?doc\\_id=15954&lang=ro](https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=15954&lang=ro)

24. Legea privind transparența în procesul decizional, nr. 239 din 13.11.2008. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2008, nr. 215-217/798 [on-line] [citat 03.09.2021]. Disponibil: [https://www.legis.md/cautare/getResults?doc\\_id=106638&lang=ro](https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=106638&lang=ro)
25. Legea Republicii Moldova cu privire la secretul de stat, nr. 245-XVI din 27.11.2008. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 45-46/123 [on-line] [citat 03.08.2021]. Disponibil: [https://www.legis.md/cautare/getResults?doc\\_id=112337&lang=ro](https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112337&lang=ro)
26. Legea Republicii Moldova privind accesul la informație, nr. 982-XIV din 11.05.2000. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2000, nr. 88-90/664 [on-line] [citat 04.08.2021]. Disponibil: [https://www.legis.md/cautare/getResults?doc\\_id=108552&lang=ro](https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108552&lang=ro)
27. Legea Republicii Moldova privind protecția datelor cu caracter personal, nr. 133 din 08.07.2011. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2011, nr. 170-175 [on-line] [citat 03.08.2021]. Disponibil: [https://www.legis.md/cautare/getResults?doc\\_id=10607&lang=ro](https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=10607&lang=ro)
28. MURARU, I., TĂNĂSESCU, S. *Drept constituțional și instituții politice*. București: Lumina Lex, 2002. 704 p. ISBN 973-588-312-0
29. *Noul dicționar universal al limbii române*. București: Ed. Litera Internațional, 2006. 1676 p. ISBN 978-973-675-307-7
30. *Ordonanța Guvernului României nr. 27/2002 privind reglementarea activității de soluționare a petițiilor, aprobată, cu modificări și completări*, prin Legea nr. 233/2002 [on-line] [citat 07.08.2021]. Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/33817>
31. STERE, C. *Curs de drept constituțional, ținut la Facultatea de Drept a Universității din Iași în anii 1910-1911*. Chișinău: Cartier, 2016. 392 p. ISBN 978-9975-86-088-8
32. АЛИСТРАТОВ, Ю. Н. *Право граждан на обращения в государственные органы и органы местного самоуправления в условиях становления демократического правового государства в России*: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Санкт-Петербург, 1997. 20 p.
33. БАГЛАЙ, М. В. *Конституционное право Российской Федерации*: учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности «Юриспруденция». Москва: Норма, 2005. 769 p. ISBN 5-89123-938-8
34. КОЗЛОВА, Е. И., КУТАФИН, О. Е. *Конституционное право России*: Учеб. для студентов, обучающихся по специальности «Правоведение». Москва: Юристъ, 1999. 302 p. ISBN 5-7975-0201-1
35. КОМАРОВА, В. В. *Формы непосредственной демократии в России*: учеб. пособие. Москва: Ось-89, 1998. 298 p. ISBN 5-86894-236-1
36. ХАМАНЕВА, Н. Конституционное право граждан на подачу обращений. В: *Государство и право*. 1996, nr. 11, pp. 10-18. ISSN 0132-0769